

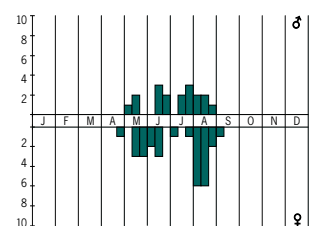

Eriozone syrphoides mannetje. Dit is in Nederland de enige hommelmachtige soort in de subfamilie Syrphinae.

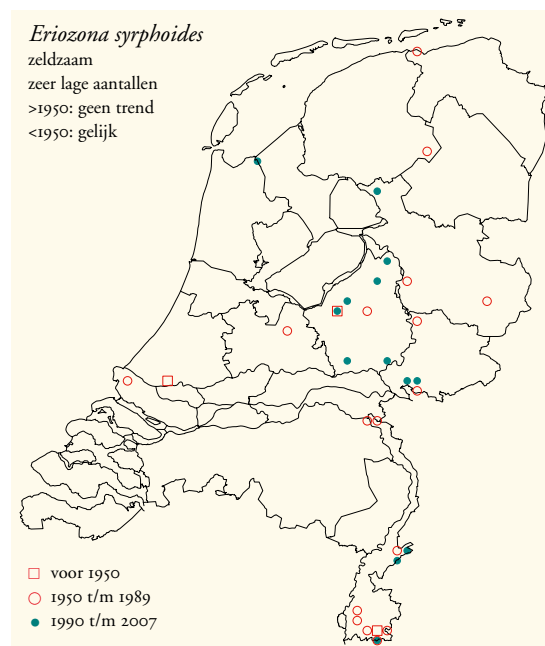
Alpen en Noord-Italië. Vooral een soort van heuvelland en gebergten. In Engeland en Ierland heeft de soort zich in de afgelopen vijftig jaar gevestigd en is hij sterk vooruitgegaan als gevolg van grootschalige sparrenaanplant voor productie-einden (BALL & MORRIS 2000, SPEIGHT 1998).

In ons land zeldzaam, met enkele verspreide vindplaatsen over het land, waaronder opvallende vindplaatsen als het Robbenoordbos (NH) en Lauwersoog (GR). Het is onbekend of deze 'uitschieters' betrekking hebben op zwervers of op exemplaren die als larve met naaldhout uit het buitenland zijn geïmporteerd.

Vermoedelijk een lange generatie. Mogelijk zijn de zomerdieren (deels) nakomelingen van de voorjaarsgeneratie. In Engeland lijkt de soort één generatie te hebben die in mei begint, gestaag oploopt en pas in augustus een piek heeft, om vervolgens in oktober af te nemen (BALL & MORRIS 2000).

Eriozone syrphoides

Ecologie

Naaldbossen, mogelijk uitsluitend vochtige sparrenbossen, maar de soort kan ver daarvandaan worden aangetroffen. In Engeland wordt de soort regelmatig gevonden bij productieaadbossen (BALL & MORRIS 2000).

De vliegen zijn vooral te vinden langs de randen van naaldbos en op open plekken, waar ze bloemen bezoeken. Ook vliegen ze snel in een rechte lijn over paden en langs bosranden (pers. obs. W. Renema, J.T. Smit). Mannetjes worden op open plaatsen in of bij naaldbos zwevend gezien op enkele meters hoogte. Bij bloembezoek blijven ze vaak voor de bloem zweven en vliegen ze bij verstoring zeer snel weg (pers. obs. J. van Steenis).

De larven zijn in Tsjechië gevonden in een veertig jaar oud sparrenbos door aan de sparrentakken te schudden. Ze voedden zich met bladluizen en brengen de winter door in het laatste larvestadium (KULA 1983).

Summary – Very rare. No apparent trends. Coniferous forest, but found several times in other habitats.

Eristalinus Vlekogen

MR

Middelgrote, breedgebouwde, donkerglanzende zweefvliegen (7-12 mm) met vleugeladering als *Eristalis* (vleugelader 3 met diepe bocht, cel 1 gesloten). De gevlekte ogen zijn karakteristiek. De ogen van het mannetje raken elkaar bij *E. sepulchralis* niet.

Taxonomie en determinatie

Voorheen werden de Europese soorten uit dit genus vaak in drie genera ondergebracht: *Eristalinus* Rondani, 1845, *Eristalodes* Mik, 1897 en *Lathyrophthalmus* Mik, 1897. Dit is echter onterecht volgens Pérez-Bañón et al. (2003). De determinatie van de Nederlandse soorten levert met de gangbare literatuur geen problemen op.

Verspreiding

Palearctisch, afrotropisch, oriëntaals en Australisch genus met circa 75 beschreven soorten. Hiervan komen er veertien in de palearctische regio voor en vier in Europa (PÉREZ-BAÑÓN ET AL. 2003). *Eristalinus aeneus* is geïmporteerd in Amerika. In Nederland komen twee soorten voor.

Ecologie

De volwassen dieren zijn bloembezoekers. De larven leven van bacteriën in ondiep water met rottend organisch materiaal.

Eristalinus aeneus Kustvlekoog

MR

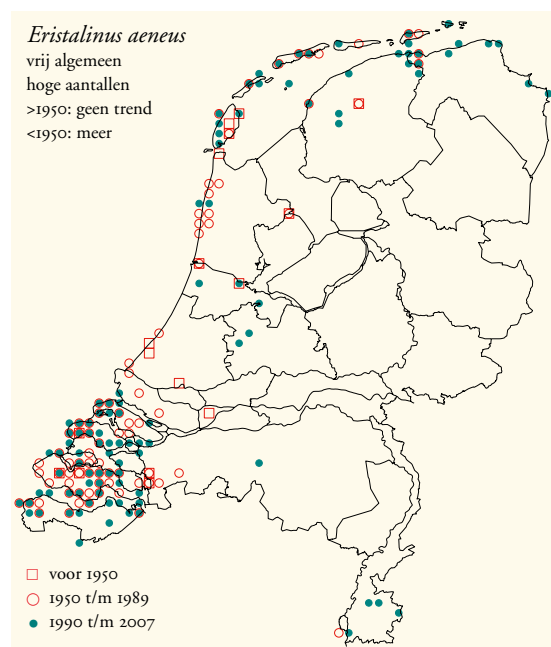
Grote, relatief slanke *Eristalinus* met alleen op bovenste deel van ogen spaarzame beharing. Achterpoten nauwelijks gekromd, achterlijf bij beide seksen geheel glimmend. Ogen van mannetje raken elkaar. Vleugel met onduidelijke vena spuria. Lengte 10-12 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Oorspronkelijk alleen in de Oude Wereld, maar sinds de introductie in Amerika kosmopolitisch. In Europa van Zuid-Scandinavië tot aan de Middellandse Zee. In Centraal- en Zuid-Europa tot in België een algemene soort, ook ver van de kust, maar in noordelijker streken grotendeels beperkt tot kustgebieden.

In Nederland vrij algemeen in een smalle strook langs de kust, met name ten zuiden van Rotterdam en ten noorden van Bergen; verder zeldzaam. Met name in Zeeland en in mindere mate in het Waddengebied plaatselijk talrijk. Opvallend zijn de recente vangsten in Zuid-Limburg en binnenland, die mogelijk duiden op een noord- of westwaartse uitbreiding van de Midden-Europese populaties.

Eristalinus aeneus vliegt van ongeveer eind maart tot begin oktober, al zijn ook in de wintermaanden waarnemingen bekend van overwinterende dieren die door kunstmatige opwarming (bijvoorbeeld in schuren) uit hun schuilplaatsen komen (BRUGGE 1980). Vermoedelijk plant de soort zich het gehele jaar voort zolang de omstandigheden gunstig zijn.

Ecologie

In Nederland vooral op kwelders, schorren, duinen en andere open gebieden met zilte invloed, zoals polders in Zeeland en op de Waddeneilanden. Hier en daar is de soort in ons land ook op open, warme plaatsen ver van zee en zelfs ver van water gevonden. Zuidelijker in Europa is het gebruikelijker om *E. aeneus* op zulke plaatsen aan te treffen.

Eristalinus aeneus vliegt laag boven de grond en tussen vegetatie en bezoekt veel bloemen, in het vroege voorjaar ook van wilgen. Mannetjes verdedigen hun territorium vanaf een vaste zitplek, vanwaar zij indringers verjagen met snelle uitvallen. Dit kan boven land zijn, maar ook boven water uitstekende stenen in de vloedlijn zijn geschikt. Ze vertonen zweefgedrag laag boven de grond, maar meestal niet langdurig. Beide seksen overwinteren als imago. Dit is in Nederland vastgesteld op Texel en Terschelling, waar de vliegen zich in

Eristalinus aeneus
mannetje.

spleten, holletjes en sleutelgaten in gebouwen schuilhielden. Ook werden vijftien exemplaren 's winters gevonden in de schedel van een tentoongestelde walvis (BRUGGE 1980).

De larven leven van bacteriën in zowel stilstaand als zwakstromend water tussen rottend organisch materiaal. Ze zijn zeer zouttolerant en worden zelfs in zeewaterpoeltjes met rottend zeewier gevonden. In Nederland zijn de larven op dergelijke zoute watertjes aangewezen, terwijl ze zich in Midden- en Zuid-Europa ook in zoet water en mest ontwikkelen (HARTLEY 1961, PÉREZ-BAÑÓN ET AL. 2003). Of de larven en poppen Nederlandse winters kunnen overleven is niet bekend.

Summary – Fairly common. More common before 1950, no trend since. Mainly coastal, preferring saline and brackish areas. A few recent records further inland on open, xerophilous localities. Both sexes hibernate in the adult stage.

Eristalinus sepulchralis Weidevlekoog

MR

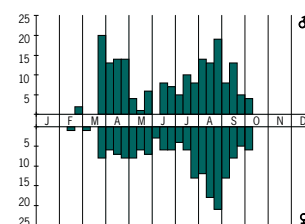
Kleine brede *Eristalinus* met behaarde ogen, ook duidelijk te zien op op onderste deel. Achterpoten duidelijk gekromd, achterlijf alleen bij vrouwtje grotendeels glimmend; bij mannetje met grote dofzwarte delen. Ogen van mannetje raken elkaar niet. Vleugel zonder vena spuria. Lengte 7-11 mm.

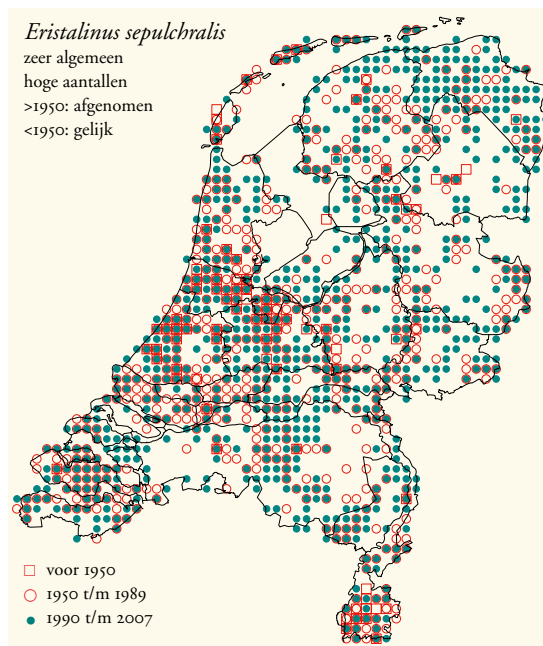
Eristalinus sepulchralis
mannetje op boterbloem.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch en Oriëntaals, van West-Europa en Noord-Afrika tot in China, India en Japan. Heel Europa. Zeer algemeen in heel Nederland en vaak talrijk. Minstens twee generaties, mogelijk meer.

Eristalinus aeneus

Ecologie

Diverse open zonnige biotopen, zowel droge als vochtige. Meestal is er water in de buurt. Het meest talrijk in enigszins hoge vochtige kruidenvegetaties, maar ook op vrijwel kale kleigrond.

Vliegt vrijwel altijd laag tussen de vegetatie. Mannetjes verdedigen territoria vanaf vaste punten op de grond of op een plant, vanwaar zij regelmatig grillige vluchten maken. Ook vertonen zij soms zweefgedrag op hooguit enkele decimeters hoogte. Vrouwjes vliegen eveneens grillig tussen de vegetatie. Beide seksen bezoeken vaak bloemen, zowel lage als hoge, zoals gewone berenklauw.

De larve ontwikkelt zich in ondiep stilstaand water dat rijk is aan rottend organisch materiaal, zoals modderige poeltjes, vegetatierijke slootkanten en koeienmest (HARTLEY 1961). De soort is mogelijk tot op zekere hoogte bestand tegen zout water, zoals blijkt uit een vondst van een larve langs de zeedijk bij Harlingen (FR; pers. obs. J. van Steenis) en vondsten in Denemarken (LUNDBECK 1916). Het ei komt na enkele dagen uit en de larvale ontwikkeling duurt 2-3 weken. De popfase duurt 10-20 dagen, verpopping vindt op een droge plek plaats (BARKEMEYER 1994, HARTLEY 1961). In Engeland is vastgesteld dat de ontwikkeling van ei tot imago in de zomer 4-8 weken duurt. De winter wordt als larve doorgebracht (HARTLEY 1961).

Summary – Common. Decreased since 1950. Various open habitats, both dry and moist, often near water.

Eristalis Bijvliegen

WR

Middelgrote tot grote zweefvliegen (8-17 mm) die op hommels of honingbijen lijken. Achterlijf breed, vleugelader 3 buigt met een duidelijke bocht in cel 2, cel 1 gesloten. Ze zitten vaak met halfopen vleugels.

De meeste soorten vertonen variatie in de achterlijfske-

ning; deze wordt deels genetisch bepaald en deels veroorzaakt door omgevingsomstandigheden tijdens de popfase, zoals temperatuur en vochtigheid (HEAL 1979A, B, 1982, HOLLOWAY 1993, OTTENHEIM & KUIJT 1998, OTTENHEIM ET AL. 1998).

Taxonomie en determinatie

Lange tijd is er onduidelijkheid geweest over het voorkomen van *E. rupium*, *E. picea* en *E. pseudorupium* in Nederland vanwege determinatieproblemen (W. VAN STEENIS 1996, VAN VEEN & ZEEGERS 1996, ZEEGERS & VAN VEEN 1992), maar nu is duidelijk dat de eerste twee soorten wel in Nederland voorkomen en de laatste niet. Hippa et al. (2001) geven een tabel voor alle Europese soorten.

Verspreiding

Holarctisch genus met veel soorten. Er komen twintig soorten voor in het West-Palearctische gebied (Hippa et al. 2001). In Nederland zijn veertien soorten waargenomen. In Europa is *Eristalis* het soortenrijkst in het noorden, terwijl in Zuid-Europa veel soorten alleen in berggebieden voorkomen. De soorten *E. oestracea* (Linnaeus, 1758) en *E. pseudorupium* Kanervo, 1938 zijn uit Nedersaksen bekend en zouden in Nederland kunnen opduiken (zie hoofdstuk 8).

Ecologie

Alle *Eristalis*-soorten zijn goede vliegers en kunnen ver van hun larvale habitat worden waargenomen. Vaak concentreren ze zich op bloemrijke plaatsen en kunnen daar zeer talrijk zijn. De larven leven in waterige milieus met veel organisch materiaal, waar ze zich voeden met micro-organismen. Ze hebben een lange telescopische adembuis, de zogenaamde rattenstaart. De meeste soorten stellen weinig eisen aan hun larvale habitat, maar enkele komen juist in een heel specifieke biotoop voor. De larven van alle soorten, behalve die van *E. tenax*, overwinteren in een facultatieve diapauze in het laatste larvestadium.

Eristalis abusiva Kustbijvlieg

WR

Kleine *Eristalis* met geheel wit behaard gezicht. Het beste van *E. arbustorum* te onderscheiden door de kortbehaarde antenneborstel en doordat de ogen van mannetjes elkaar net niet raken. In het veld te onderscheiden door boller achterlijf, langere, dichtere beharing en, vooral bij het vrouwtje, donkerder vlek in vleugel. Lengte 8-11 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa oostwaarts tot aan de Stille Oceaan. In Europa van Noord-Scandinavië tot Midden-Frankrijk en Roemenië.

In Nederland algemeen in kust- en rivierengebied, vrij algemeen in Zuid-Limburg en vrij zeldzaam in het binnenland en de duinen. De hoogste aantallen worden waargenomen in het kustgebied. Sinds 1998 zijn er minder waarnemingen.

Meerdere generaties per jaar.

Ecologie

Open vochtige gebieden. Ze kan talrijk voorkomen op akkers, in uiterwaarden, open graslanden en op kwelders.

